

Аграрне право

УДК 349.42

Михалків Ірина Михайлівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мыхалкив Ирина Михайловна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Mykhalkiv Iryna

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Туєва Оксана Миколаївна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри земельного та аграрного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Научный руководитель:

Тиева Оксана Николаевна

кандидат юридических наук,

доцент кафедры земельного и аграрного права

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Scientific director:

Tueva Oksana

Candidate of Legal Sciences,

Associate Professor of the Department of Land and Agricultural Law

Yaroslav Mudryi National Law University

**СТАНОВЛЕННЯ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК
ПРОГРЕСИВНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
СУЧАСНІЙ АГРОСФЕРІ**

**СТАНОВЛЕНИЕ СЕМЕЙНЫХ ФЕРМЕРСКИХ ХОЗЯЙСТВ КАК
ПРОГРЕССИВНОЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
В СОВРЕМЕННОЙ АГРОСФЕРЕ**

**DEVELOPMENT OF FAMILY FARMS AS A PROGRESSIVE
ENTERPRISE ACTIVITY IN MODERN AGRO-INDUSTRIAL SECTOR**

Анотація. Наукова стаття присвячена проблемі становлення сімейних фермерських господарств в Україні. Досліджено норми Закону України «Про фермерське господарство» та національного законодавства, що регулюють створення й діяльність сімейних фермерських господарств, а також проаналізовано наукові праці, які стосуються цієї сфери суспільних відносин. Визначено нормативно-правові, організаційні та економічні передумови стимулювання розвитку сімейних фермерських господарств в Україні.

Ключові слова: сімейне фермерське господарство, сімейні ферми в Україні, сімейний бізнес.

Аннотация. Научная статья посвящена проблеме становления семейных фермерских хозяйств в Украине. Исследованы нормы Закона Украины «О фермерском хозяйстве» и национального законодательства, регулирующие создание и деятельность семейных фермерских хозяйств, а также проанализированы научные труды, касающиеся этой сферы общественных отношений. Определены нормативно-правовые, организационные и экономические предпосылки стимулирования развития семейных фермерских хозяйств в Украине.

Ключевые слова: семейное фермерское хозяйство, семейные фермы в Украине, семейный бизнес.

Summary. *The scientific article is devoted to the problem of the formation of family farms in Ukraine. The norms of the Law of Ukraine "On Farmership" and the national legislation regulating the creation and operation of family farms are investigated, as well as the scientific works dealing with this sphere of social relations are analyzed. The normative, legal, organizational and economic preconditions of stimulation of development of family farms in Ukraine are determined.*

Key words: *family farming, family farms in Ukraine, family business.*

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні існують різні форми господарювання, а саме сільськогосподарські підприємства, господарські товариства, кооперативи, фермерські господарства, особисті селянські господарства, агропромислові холдинги тощо. Проте, особливо необхідно звернути увагу на сімейне фермерське господарство (СФГ) як на відносно нову форму господарювання в сучасному агропромисловому секторі України.

На даний момент, у світі сімейні ферми виступають фундаментом продовольчої безпеки, інструментом політики зайнятості сільського населення, економічною основою сільської місцевості. Тому постає необхідність наукового дослідження правового становища СФГ в Україні, оскільки таке дослідження має важливе як теоретичне, так і практичне значення. Актуальність розгляду становлення та діяльності сімейних фермерських господарств викликана також сучасними економічними процесами та потребою громадянського суспільства. Дослідження агроутворень сімейного типу в Україні є досить важливим ще й тому, що воно має значну практичну цінність. Також, варто зазначити, що подібна тематика є досить новою для української наукової думки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років у національному праві питання щодо сімейних фермерських господарств

залишається досить актуальним. Дослідженням цього явища займалися такі вчені як Т.О. Коваленко, І. Беззуб, Г. С. Корнієнко, П. Ф. Кулинич, С. Хрипко, О. А. Козак, В. Ю. Уркевич.

Формулювання цілі статті. Метою статті є дослідження новел аграрного законодавства України щодо створення та функціонування сімейних фермерських господарств.

Виклад основного матеріалу. Сімейне фермерське господарство за визначенням Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН ФАО (англ. Food and Agriculture Organization, FAO) – це спосіб організації сільськогосподарського, лісового, рибного, пасовищного і аквакультурного виробництва, що здійснюється і управляється членами сім'ї поєднуючи економічні, екологічні, соціальні і культурні функції [3, с.10]. Основою їх виробничої діяльності є праця членів сім'ї із мінімальним залученням найманих працівників, враховуючи незначні масштаби виробництва.

Призначення сімейних фермерських господарств полягає в забезпеченні світової продовольчої безпеки та збереженні природних ресурсів землі. Відіграючи ключову роль в агропромисловому секторі більшості країн, сімейні ферми продукують значний відсоток сільськогосподарської продукції чим демонструють свою багатофункціональність. Слід зазначити, що більшості країн світу саме ця форма господарювання є домінуючою серед інших (США, Канада, Великобританія, Франція та інші).

Беручи до уваги значущість даної форми господарювання у світі, Організація Об'єднаних Націй, за пропозицією ФАО, оголосила 2014 рік Міжнародним роком сімейного фермерства задля збільшення його ролі у розвитку сільського господарства, зазначивши при цьому на необхідність відображення в національних програмах заходів стимулювання розвитку такої форми господарювання. Україна не залишилась осторонь, і саме тому Міністерство аграрної політики та продовольства розпочало підготовку

змін до ЗУ «Про фермерські господарства», метою яких стала легалізація невеликих фермерських господарств сімейного типу.

Закон, який набрав чинність 1 травня 2016 р.(наступного дня після офіційного публікування в газеті «Голос України» від 30 квітня 2016 р. №80), вніс ряд змін та доповнень до ЗУ «Про фермерське господарство». Основною метою прийняття даного закону стало бажання законодавця створити сприятливі законодавчі, соціальні та економічні умови задля впровадження спрощеного порядку трансформації особистих селянських господарств у СФГ.

Перш за все, потрібно зазначити, що вищевказаним Законом було доповнено ст. 1 ЗУ «Про фермерське господарство» частиною 5, яка дає законодавче визначення сімейного фермерського господарства.

Крім того, важливе значення має перше речення ч. 4 ст. 1 ЗУ «Про фермерське господарство», яке було викладене в новій редакції, а саме «фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа або фізична особа –підприємець». Отже, наведеним нормативним приписом було фактично створено новий суб'єкт аграрного права – фермерське господарство без статусу юридичної особи, якого досі не існувало.

Отже, така форма господарювання відрізняється від інших, насамперед, такими ознаками:

- а) використання у процесі діяльності праці лише членів такого господарства, якими є виключно члени однієї сім'ї (за виключенням сезонних та окремих робіт, де все-таки може застосовуватися праця найманих робітників);
- б) головою СФГ може стати лише член відповідної сім'ї, а якщо СФГ без статусу юридичної особи – тільки член сім'ї, зареєстрований у встановленому законом порядку як фізична особа–підприємець і визначений договором про створення такого господарства.

Зазначені зміни стали першим кроком, щодо спрощення становлення сімейних фермерських господарств в Україні. Наступним важливим кроком стало підписання Президентом України П.Порошенком 10.08.2018 року ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств». Вказаний нормативно-правовий акт помітно змінює устрій праці селян-сільськогосподарських виробників, вносячи зміни та доповнення до Податкового кодексу та 4-х Законів України. Ці зміни стосуються:

- віднесення фізичних осіб-підприємців (засновників СФГ) до четвертої групи платників єдиного податку;
- введення спрощеної системи оподаткування та сплати єдиного податку для СФГ;
- пільгового порядку сплати єдиного соціального внеску(далі - ЄСВ) для всіх членів СФГ;
- сплати податку на доходи фізичних осіб з орендної плати за земельні ділянки (паї) до місцевих бюджетів за місцезнаходженням таких земельних ділянок;
- додаткової фінансової підтримки СФГ.

Крім того, закон передбачає державну допомогу зі сплати ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування - від 10% до 90% мінімальної суми. Це буде здійснюватися за допомогою механізму доплати на користь застрахованих осіб - членів сімейного фермерського господарства.

Ще однією перевагою даних нововведень є те, що здійснюючи легальне господарювання, сільськогосподарські виробники матимуть змогу співпрацювати з організованими аграрними ринками задля реалізації власної продукції за ринковими цінами та одержувати державну допомогу як учасника цільових програм.

До прийняття вищевказаного закону жителі села, навіть створивши СФГ, не були віднесені до тієї чи іншої групи платників податків, а тому, не могли використовувати переваги спрощеної системи оподаткування. На думку спеціалістів, нововведення дасть допоможе вивести з тіні ті сімейні фермерські господарства, які раніше були вимушені реалізувати продукцію неофіційно, несплачуючи податки, що приводило до неможливості отримання гідної пенсії в майбутньому.

Отже, зараз українці, що працюють на своїй землі, завдячуючи цим нововведенням зможуть отримати статус фермерів, можливість легально реалізувати свій товар, а також право на пенсію. Тим самим вітчизняний законодавець намагається припинити еміграцію українських аграріїв, які масово виїжджають на заробітки до інших країн та вивести з тіні ті господарства, що залишились. З цією метою, а також щоб умови праці на агроринку були привабливішими для власників земельних ділянок, їм пропонується працювати напряму, тобто без посередників.

Відтепер сільські жителі матимуть змогу створити СФГ, легалізувавши таким чином себе у формі підприємницької діяльності та стати платниками єдиного податку четвертої групи. Проте здійснити це стане можливим лише за обов'язкового дотримання таких вимог:

- 1) заняття виключно вирощуванням та відгодівлею с/г продукції;
- 2) здійснення такої діяльності за місцем податкової адреси;
- 3) без використання праці найманих робітників;
- 4) членами сімейного фермерського господарства можуть бути виключно члени однієї сім'ї;
- 5) розмір земельної ділянки має бути не менше 2 га і не перевищувати 20 га.

Прийнятий закон має важливе значення не тільки для фермерів, а також й для всієї України, адже стимулюватиметься підприємництво на селі, тож в результаті з'являтимуться нові робочі місця, зростатимуть

надходження до місцевих бюджетів від сплати податків та зростатиме благополуччя селян. Реалізація закону створить всі умови для розвитку сімейних ферм та їх детінізації, що позитивно вплине на аграрну сферу України.

Підсумовуючи, можна сказати, що основна суть всіх цих змін полягає в веденні малих сільгоспвиробників у правове поле, як з точки зору "легалізації" як суб'єкта господарювання з усіма правами, так і як об'єкта державної допомоги.

Висновок. Спираючись на світовий досвід останніх десятиліть, можна дійти висновку, що фундамент аграрного сектору держав з розвинутою ринковою економікою становлять сімейні ферми.

Україна поки ще далека від передових країн в цьому питанні, проте легалізація сімейних ферм Законом України «Про фермерське господарство» та унормування підтримки цих ферм законом від 10 липня 2018 року – важливі кроки вперед у справі сприяння розвитку фермерства шляхом трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські. Головне у досягненні цієї мети – правильна стратегія, мобілізація наявного потенціалу і цілеспрямоване його використання.

Література

1. Беззуб І., Перспективи розвитку сімейних фермерських господарств в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=419:agropromislovij-sektor-2&catid=71&Itemid=382
2. Коваленко Т., Новели законодавства про фермерські господарства: позитивні та негативні аспекти / Журнал Юридична Україна 7-8(2016). – С. 30-37.
3. Положение дел в области продовольства и сельского хозяйства. Инновации в семейных фермерских хозяйствах. – ООН, ФАО. – 2015. – 184 с.

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств: Закон України від 10.07.2018р., № 2497-VIII / Відом. Верхов. Ради України. – 2018.
5. Уркевич В.Ю. Правові аспекти створення та функціонування сімейних фермерських господарств / В.Ю. Уркевич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право». – К., 2016. – Вип. 243. – С. 67–75.

References

1. Bezzub I., Perspektyvy rozvytku simejnykh fermersjkykh ghospodarstv v Ukrajinі [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=419:agropromislovij-sektor-2&catid=71&Itemid=382
2. Kovalenko T., Novely zakonodavstva pro fermersjki ghospodarstva: pozytyvni ta neghatyvni aspekty / Zhurnal Jurydychna Ukrajinа 7-8(2016). – S. 30-37.
3. Polozhenye del v oblasti prodovoljstva y seljsjkogho khozjajstva. Ynnovacyy v semejnykh fermerskykh khozjajstvakh. – OON, FAO. – 2015. – 184 s.
4. Pro vnesennja zmin do Podatkovogho kodeksu Ukrajinы ta dejakykh zakoniv Ukrajinы shhodo stymuljuvannja utvorennya ta dijalnosti simejnykh fermersjkykh ghospodarstv: Zakon Ukrajinы vid 10.07.2018r., # 2497-VIII / Vidom. Verkhov. Rady Ukrajinы. – 2018.
5. Urkevych V.Ju. Pravovi aspekty stvorennya ta funkcionuvannja simejnykh fermersjkykh ghospodarstv / V.Ju. Urkevych // Naukovyj visnyk Nacionaljnogho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrajinы. Serija «Pravo». – K., 2016. – Vyp. 243. – S. 67–75.